

Titel: Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 1

Citation: "Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 1", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]*, Gyldendal, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-4_003-shoot-workid4_003_001.pdf (tilgået 22. juli 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Kritisk Fortegnelse over alle de Skrifter, som siden Trykfriheden ere udkomne; hvorved findes anført, hvor de sælges, hvad de koste, og hvor mange Ark de indeholde.

Tredie Aargang fra 14 Septembr. 1772. Første Stykke. Kiøbenhavn, 1772.

Trykt hos Morten Hallager, og findes tilkiøbs hos Forlæggeren Gyldendal i Trompeter-Gangen No. 112.

2
3

No. 1.

Einer Tambeskielver. Et Sørgespil

i fem Optog til Brug for den Danske Skueplads ved Johan Nordahl Brun, Medlem i det Kongl. Norske Videnskabers Selskab. Trykt hos A. H. Godiches Efterleverske, og sælges i Badstuestrædet No. 83. for 2 Mark, 6 Ark Med. 8.

Hr. B. fortæner al vor Berømmelse for den Flid, hvormed han har anvendt sit Pund i et Fag, hvori vore Genier saa lidet have tordet vove sig, og som dog var deres Opmærksomhed saa værdigt. Mangel i en saa

vigtig Deel af Smagens Arbeider geraadte

4

os til en virkelig Bebreidelse, og han, som hævede den, er altsaa berettiget til vor Skiønsomhed og Agtelse. De tvende udgivne Stykker vise os altid i Hr. B. et Genie, der ved meer Øvelse skulde opnaae hine Mønstre, som Fremmede have at opvise imod os. Men vi beklage, at vi ikke tør overlade os til saa kildrende Forventninger, da vor Mand nu er gaaet ind i en Sirkel, der synes at være saa fremmed for den theatralske Muse! Dog Klage er forgieves! Vi ville stræbe at gjøre hans Fortienester bekiendte for vore Læsere, ved kortelig at igiennemgaae nærværende Stykke, med hvis Udgivelse Forfatteren tog Afskeed fra os. — Før end vi havde læst Einer Tambeskielver, smigrede vi os med den Formodning, at den maatte have et kendeligt Fortrin for Zarine, vi havde Ret til at formode det; ikke desmindre savnede vi meget, efter at have giennemgaaet den, til at fyldestgjøre denne Forventning: Mon ikke, tænkte vi nu af flere end en Aarsag, Hr. B. har forilet sig, og ey givet sig Tid nok til at bringe et fuldkommen Stykke for Lyset? thi nærværende synes os temmelig langt fra den Fuldkommenhed, som vi torde vente. Vi ville stræbe at gotgjøre denne vor Dom, naar vi i Forveien have forelagt vore Læsere Styk-

5

kets Plan, og den er meget simpel: Einer Tambeskielver, Landshøvding over Trondelagen (saaledes kaldtes da Trundhiems Stift), skal forestille en norsk Cato, der med den strengeste Alvorlighed tager sig af sit Fædrenelands Vel, færdig til at vove alt indtil Livet, for at forsvare dets Ret imod sin Konge selv. Hans Hustrue Bergliod giver ham intet efter i Kiekhed og Høihiertighed, men er meere overilende og hidsig. Kong Harald regierer over Norge, en tapper og modig Kriger. Dannemark havde været undertvunget af Norge, og den Mand, som den norske Konge havde sat til Jarl over Riget, havde opkastet sig til Konge. Harald føler sig forurettet, og higer at hevne sig, og faae tilbage det opsætsige Rige. Den danske Krig ligger ham paa

Hiertet, og til at tage Deel i den, vil han have alle Nordmænd opmuntrede. Her er Einer Tambeskielvers Situation! han er døv ved alle Kongens Tilskyndelser, og sætter sig imod den danske Krig lige saa heftig, som Kongen attraaer den; fordi han troer hans Fædreneland behøver Fred, og han hader unødvendig Krig. Hans Søn Endre, som er gift med Kongens Broder-Dotter Sigrid, er meere føielig mod Kongens Ønske, men jevner stedse Kierligheden mod sin

6

Fader med den Lydighed han skylder Kongen. Einer Tambeskielver er ankommen til Trundhiem, og han, saavel som hans Søn, skal møde i St. Clemens Kirke for at sværge

Kongen Lydighed og Troeskab. Kongen indfinder sig der, og Endre har alt aflagt Eeden og er bortgaaet, førend Einer kommer. St.

Oles Liigkiste er bleven indbragt efter Kongens Befaling tillige med denne Afdødes Sværd: Kongen, som overgiver sig til nogle Betragtninger over denne Gienstand, tager dette Sværd i Haanden. Imedens han staaer med det, kommer Einer ind: Han bliver ikke sin Søn vaer, men seer et draget Sværd i Kongens

Haand. Kongen har dræbt Endre! bliver hans overilede Slutning, og i den Sinds

Forvirring drager han sin Kaarde og gaaer Kongen paa Livet, dog uden at skade ham. Einer bliver oplyst om sin Vildfarelse, og fortryder den: men Lovene kræve Straf til Forsoning for et saa dristigt Stykke. Kongen befaler ham derfor at møde for sin Throne, og høre sin Dom. Einer er villig at indfinde sig, thi han erkender sin Forbrydelse og Lovenes Hellighed. Men Kongen røres over Heldtens Skiebne, og glemmer Forbryderen. Han tilbyder ham, at han maae undskyld

sig, for at blive friekiendt. Med Møie

7

bevæger Kongen ham omsider dertil. — Imidlertid er Tronderne i Oprør for at redde Einer.

Arne, en hykkelsk Hofmand, og hemmelig Fiende af Einer, dræber i den Allarm Endre, og siden Einer selv, som med Pilen i Brystet endnu levende føres ind for Kongen, hvor Han oplyser Kongen nærmere om sin Troeskab, Arnes List, og efter at have anbefalet sit kiere Fædreneland til Kongens Naade uddrager Pilen og falder. Hermed endes Stykket. At vi nu aabenhjertig skal tilstaae, hvad der foregik hos os under dette Stykkes Læsning, da troede vi de fleste Steder ikke at læse en Tragoedie — Hvorfor? fordi vi savnede Handlinger, stærke og rørende Situationer, Affekt-Sprogets Varme, i det ringeste i den Grad, at det kunde opbringe vore Fornemmelser; En vis Kulde var over os under heele Giennemlæsningen af Stykket. — Og Heldten! — interesserede os saa lidet, at vi næsten ikke kunde blive en Ligegyldighed qvit. Vi saae ham i et Slags Mørke, der fordunklede Heldte-Egenskabernes Glands: Høre vi Ham selv tale, da døves vi af et Sprog, hvori en vis Stridigheds Aand, en uendelig Paastaaenhed, en overdreven Dristighed meere synes at føre Ordet, end Fornuft, Overlæg og prøvede Grundsætninger. Vi ville ikkuns

8

henvise Læserne til Einers Samtale med sin Søn i Begyndelsen af 2det Optog, ey at tale om den Rasenhed, hvormed han anfalder sin Konge i Kirken; en Overilelse, som aldrig kan tilgives en gammel Heldt! — Ville vi lære at kiende Heldten af hvad de andre Personer fortælle os om ham; da ere vi endnu i Forlegenhed. Hvor nøie maae Bergliod, hans egen Hustrue, dog ey have kiendt sin Einers Karakter! — og hvor ufordeelagtige Begreber giver hun os ey om ham, naar hun 1. Akt 4. Scene taler i denne Tone; — — — Men snart min Einer følger.

Og væbnet kommer han — da skiælve Tyrannie! Da blegne hver, som vil med Harald gaae i Krig!

O. S. V.

Vi ville nu høre Kongens Dom over Heldten! men hvor tvetydig er ikke den? — ney! den er modsigende — Vi sigte her til 1. Akt 6. Scene, hvor Kongen først i en irettesættende Tone tiltaler Arne saaledes:

Min Tambeskielver du Forræderie tillegger,

Og mod en gammel Heldt til Vrede mig opegger. Hvor fordeelagtig et Begreb maae Kongen have haft om Einer! — men ney! han føier strax til: Jeg dog min Arm ey skal den søde Hevn tilstæde. Før Einers List og Svig er ret for Dagen lagt.

9

Overhovedet troe vi, at den væsentligste Feil i dette Stykke er, at hverken Kongens Karakter, ey heller den

Krig med Dannemark er foreviist os fra en Side, der gjør Einer berettiget til at sætte sig saa heftig imod begge. Var der dog saa gyldig en Forevending til de fleeste Krige, som der var til den Danske, her tales om! — Og kunne vi vel billige en Einers saa dristige, saa strenge, vi havde nær sagt, frække Opførsel mod en Konge, der vel brænder af Krigelyst (dog ikke uden al Grund), men er tillige retfærdig, billig, ja øm og vennsalig: Disse Egenskaber yttre han adskillige Steder, men straalende skinne de frem i den store Katastrophe, hvor han fremstilles som Einers Dommer — der glemme vi gandske Einer, imedens vi tabe os i Beundring over Kongen. — Vi kunde endnu erindre adskilligt, f. Ex. i Henseende til Personerne, hvoraf de fleeste synes alleene at være der for Digterens skyld; ligesom de ofte ogsaa blot paa hans Vink komme og bortgaae, men vi have allerede været vidtløftige! En let og behagelig Poesie, og et reent og ziirligt Sprog, afpasset efter Tragoediens Værdighed, hører ellers iblandt andet til Hr. Bs. Fortienester.

10

No. 2.

Forsøg i de skønne og nyttige Videnskaber, samlede ved et patriotisk Selskab. Niende Stykke. Trykt hos N. Møller. Bekommes hos Hr. Prof. Schlegel for 2 Mk., stor 12 og et halv Ark 8.

Atter smukke Frugter af den Iver, hvormed det agtværdigste Selskab bliver ved at opmuntre og fremlokke Genierne, til Smagens og vort Sprogs Fuldkommenhed. Det

første Stykke i denne Samling er en Lovtale over Kong Knud den Store,

et Stykke, der gjør Forf. Hr. Vogelius stor Ære. Vi ville ey tale om hans ziirlige, lette og flydende Sprog, de mange grundede og net anbragte Reflexioner, men vi beundre især den kræsne Pensel, hvormed han har vidst at skildre sin Heldt, som Gienstand for en Lovtale. Knud har en for Lovtaleren ufordeelagtig Side at vise sig fra, saa længe han betragtes som Kriger, som Engellands Erobrer; en vis vild Drift til Krig, som blinker frem, og naturlige Følger af denne, kan ikke falde os i Øine uden som Pletter for Menneskeligheden. Skiønsomhed i den Grad, som Hr. V. yttre, fordredes derfor til at anbringe de Træk, der udgjøre

11

Heldtens Karakter, uden at gjøre Sandheden Afbræk. Forf. fører os derfor tilbage til de Tider, da Knuds Ungdom blev dannet; vi see hvor stor Indflydelse de da herskende Meeninger, Vaner, o. s. v. burde have til at give Knuds Tænkemaade en vis Vending — men vi tage disse Omstændigheder bort, og strax øine vi i den unge Knud Anlægget til den store Konge: Og denne fordeelagtige Fordom bliver til Overbeviisning, naar vi følger Hr. Vog. over i Talens anden Deel, hvor han viser os den forbedrede Konge; thi som saadan forestilles han, fra den Tid, den velgiørende Religion udbredte sit Lys i Barbariets Mørke, og førte Sæderne nærmere til Menneskeligheden. Naar dette tages i Betragtning, troe vi ey, at Bibliothekets Forf. (see No. 10.) kunne med Grund opholde sig over en forbedret Konge, som Gienstand for en Lovtale. Ubillige ere de samme Forf. uden Tvivl ogsaa imod Hr. Vog. Fortienester, naar de ivre imod den lange Indgang, og andre Steder, hvor de klage over en Vidtløftighed, som næsten bliver kiedsommelig; Os er det i det ringeste ingensteds saaledes gaaet: Indgangen eller Forberedelsen indeholder saa meget smukt og for det følgende oplysende, at vi fornøiedes over dens Vidtløf-

12

lighed; og Talerens Kunst, hvor Materien end ikke var saa moersom, holdt os stedse i god Lune.

Det andet Stykke i Samlingen

er et Priisdigt af Hr. Bull over Landmandens

Lyksalighed ved Friheds og Eiendoms Nydelse. Forf. har for Øine den i sin beholdne Frihed lykkelige Nordmand, og herfra laaner han de Træk, hvormed han skildrer sin Gienstand. I Norge er han det heele Digt igiennem, og den Tone han taler i, synes at have noget, der karakteriserer Nordmanden. Hans Poesie er for Resten høi, fuld af ædle Billeder, og hans Udtrykke ere korte og seenefulde. Vi ville give en liden Prøve:

Jeg henrykt faae igjen et kiekt og stræbsomt Folk, Hvis opvakt Øie var fornuftig Stoltheds Tolk,

I venligt Aasyns Træk end Seklers Troeskab lyser; For Kulden blottet Bryst ved ingen Fare gyser,

En Gnist af fordums Ild hos Gubben selv sig teer, Af Manddom Tegn endnu den visne Pande bær.

Det tredie Stykke er et Digt om samme Materie af Charlotta Dorothea Biehl; Et Stykke, der er sin berømte For-

13

fatterinde værdigt. Hun begynder med at udkaste et Skilderie af den ufrie Bondes ynkverdige Tilstand; derfra gaaer hun over til sit egentlige Formaal; men her er hun hverken saa varm eller udførlig, som i det første. — Hendes Versifikation er let og smidig, og hendes Sprog forraader en øm og ædel Tænkemaade. Her er en liden Prøve:

O lad en ædel Taar da for den Usle flyde,

Som aldrig (hvilken Lod!) kan Haabets Sødhed nyde, Hvis dorske Haand kun Frygt til al hans Gierning drev,
Som var til Slave solgt, endogsaa før han blev.

O. S. V.

Herpaa følger tvende Ode om Træerne og om Middelmaadigbed ved Hr.

J. J. Lund. Den første om Træerne er et smukt Stykke, og fortiente Sted blandt Smagens Verker. Forf. skildrer den Fornøielse og Nytte, som Træerne forskaffe, med stor Held, efter vore Tanker; de Opmuntringer til deres Opelskning, de moralske Reflexioner, han nu og da indstrøer, forekomme os lige saa utvungne, som nette og grundede. — Hr. L. synes at have gode Gaver til den didaktiske Digtekunst. Den anden Ode om Middelmaadighed er en frie Oversættelse af Horatzes

2. B. 10. Ode.

14

No. 3.

Erast, den lykkelige Dyd, et Forsøg

efter Hr. von Kleistes Irin, af N. C. Viborg.

— fit ut raro, qvi se vixisse beatum Dicat, & exacto contentus tempore vitæ,

Cedat, uti conviva satur, reperire qveamus.

Horat.

Trykt hos M. Hallager, og sælges i No. 8. paa Børsen for 3 Skill., stor 1 Ark Med. 8.

Det Sielne, som Forfatterens valgte Motte melder om, fandtes hos Erast, og havde sin Grund i en dydig Sindsforfatning, som fra Barndommen var dannet, og indtil Alderen vedligeholdt. Den gamle Erast fortæller sine Børn det paa Marken, hvorud Høsten havde kaldet dem. Hvad for Resten dette Stykke angaaer, da synes det rigtig nok, at være en af de første poetiske Udflugter, som Forf. har vovet; og det vil han maaskee selv forkynde med den Titel af Forsøg: ja! han forsøger alt — at fortælle, men han kommer med stor Forlegenhed dertil! — at male, — ja! her er en Prøve:

15

— - Her stod en Skov

Af Neeger, som sig havde reist Den Sool, at see, der neppe kom Til Halven af den Brooder-Deel Som Rooden holdt; — —

Han forsøger ogsaa at svinge sig — — men han falder strax ned i sit eget Element, i den lave Prosa:

— — hvad Byrde gjør

Hans Bug ham ey, fordi han den For meget tiente: Ja hvor vil Den smertefuld nu svinde hen,

Da alt er oppe: Vinen har Jo og hans Ansigt farvet smukt.

Dog nogle temmelig gode Steder mødte os ogsaa hist og her, f. Ex. S. 9., hvor han apostropherer Solen i følgende:

Store Du

Af Skabninger! saa tænkte jeg:

Hvor maae dog han ey være stor,

Hvis Barn du er; du ligner ham,

Du giver, og udtømmes ey,

Og ingen giver du for lidt:

Vel os din Fader vores er!

Ja Soolens Fader vores er! —

16

Forfatterens Maade at skrive good, Rood, Mooder, o. s. v., regne vi hen til en dadelværdig Skiødesløshed.

No. 4.

Mine Overbeviisninger, oversatte efter det andet forbedrede Oplag, trykt og forlagt af Brødrene Berling, og sælges sammesteds for 1 Mark 8 Skilling, stor 6 Ark 8vo.

Et Valg, som dette, gjør altid en Oversætter Ære! — Vi finde her Grundsandhederne i den naturlige og åbenbarede Religion fremsatte, og paa en lige saa let, som overbevisende Maade, afhandlede. — Forfatteren begynder fra et guddommelig Væsens Tilværelse, Egenskaber, Forsyn, o. s. v., og slutter med den Sandhed om et evigt Liv. — Oversættelsen er overhovedet upaaklagelig: kuns hist og her spore vi den tydske Original, (som er af den berømte Professor Tølnér ved Universitetet i Frankfurt an der Oder).